

УДК 351.746

Д. В. Кузьмін,

науковий співробітник Центру міжнародних досліджень, старший викладач кафедри міжнародних відносин

Одеського національного університету імені І. І. Мечникова

Бул. Дворянська, 2, 65082. тел. 0482-68-72-84. denyskuzmin@ukr.net

ВИКЛИКИ ЄВРОПЕЙСЬКОЇ БЕЗПЕКИ ТА СУЧАСНА РОЛЬ НАТО ДЛЯ УКРАЇНИ ТА СВІТУ

У даній статті розглядаються сучасні політологічні підходи до актуальних проблем європейської безпеки, трансформації НАТО, співробітництва України з НАТО. Матеріалом для статті слугували також соціологічні дослідження, присвячені вивченню ставлення населення Одеської області та м. Одеси до взаємовідносин України з НАТО.

Показано, що в суспільстві існує значна зацікавленість та одночасно не-обізнаність по діяльності НАТО, його впливу, співпраці з Україною, можливим перспективам вступу до організації. У міжнародних відносинах відбувається постійне оновлення інтеграційних форматів в забезпеченні сучасних безпекових стандартів на підґрунті змін та ускладнення викликів міжнародній безпеці.

Ключові слова: міжнародні відносини, міжнародна безпека, євроатлантична інтеграція.

З моменту свого створення 4 квітня 1949 року на основі Вашингтонського договору Північноатлантичний альянс є міжнародною міжурядовою організацією військово-політичного характеру. Головною метою був проголошений колективний захист країн-членів від найважливіших загроз міжнародної безпеки.

Міжнародно-правова база, основна структура, цілі, задачі, функції залишилися практично незмінними з тих часів. Проте це зовсім не означає що НАТО не змінилась з часів “холодної війни”. Саме через те, що з самого початку в структуру НАТО були закладені дуже масштабні цілі і цінності (демократія, права людини, свободи особи і т. д.) і досить гнучкий механізм ухвалення рішень, організацію після 1991 року не розформували, а реформували. Було б наївно вважати, що після закінчення холодної війни США і їх союзники займуться саморуйнуванням механізмів підтримки своєї власної безпеки. Сучасні міжнародні відносини як ніколи за останні десятиліття будуються на прагматичному і навіть егоїстичному розумінні національних інтересів. Проте, з нашої точки зору, це зовсім не свідчить про агресивність тієї або іншої міжнародної організації, що володіє за своєю природою інструментами силової дії. Повне ігнорування цих механізмів суперечитиме самій суті Альянсу, свідчитиме про його слабкість і незда-тність реагувати на сучасні виклики безпеки. Через цю специфіку НАТО постійно піддавалась і піддаватиметься критиці — як в країнах-членах, так і за його межами. Для держав, що живуть в ситуації постійного по-

літичного плюралізму, це звична практика, особливо якщо йдеться про застосування озброєних сил — як для самозахисту, так, тим більше, для здійснення превентивного удару. Найважливішим питанням залишається — хто і на якій підставі ухвалює подібні рішення.

Для адекватної відповіді необхідне елементарне уявлення про основні риси розвитку і діяльності сучасної НАТО, після чого можна вести конструктивну розмову про те, чи відповідають ці риси і діяльність національним інтересам тієї або іншої держави.

Переважна більшість країн Європи дійшла висновку, що відповідає. При цьому кожна держава вибудовує власний механізм формування колективної системи безпеки, який абсолютно не обов'язково передбачає членство в Альянсі, бо існує система багатоступінчастого партнерства. Та або інша форма партнерства у НАТО існує зі всіма європейськими державами, навіть традиційно нейтральними, такими як Швеція і Швейцарія, які беруть участь в деяких навчаннях і навіть військових операціях. Наприклад, Швеція, не будучи членом НАТО, направила свій озброєний контингент для проведення операції НАТО в Афганістані. Найпоширенішою формою співпраці з НАТО є “Програма партнерства заради миру”. У цій програмі беруть участь партнери НАТО, які заявили про своє формальне прагнення вступити до Альянсу, такі як Україна, Сербія, Македонія, Грузія і ряд інших, так само як і Білорусь, Росія, Фінляндія, Казахстан, які серед тих, хто не робив подібних заяв. Російська Федерація є безумовним лідером в проведенні спільних з НАТО заходів і володіє найкрупнішим штатом співробітників в місії в Брюсселі серед країн-партнерів, що не є членами НАТО.

Таким чином, немає держав в Європі, чия офіційна доктрина національної безпеки визначала б НАТО як загрозу, військового супротивника або тим більше ворога. Між різними державами залишаються проблеми і суперечки, між США і Росією по ПРО, США, Францією і Німеччиною по Іраку, Великобританією і Іспанією по Гібралтару і багатьом іншим гострим питанням. Але в переважній більшості випадків НАТО як таке не стає яблуком розбрату, а зберігається майданчиком для співпраці. З нашої точки зору, це не тільки тактовний дипломатичний прийом для підтримки діалогу, але і тверезе експертне розуміння як актуальних проблем безпеки, які істотно відрізняються від ситуації часів протистояння “холодної війни”, так і того, що НАТО змінюється разом з появою нових викликів.

За часів “холодної війни” НАТО дійсно розглядала СРСР і країни Організації Варшавського Договору (ОВД) як свого супротивника і пряму загрозу безпеки своїх країн-членів. Проте в самому тексті Вашингтонського засновницького договору про це немає ні слова. Всі документи, що визначали т. зв. “радянську загрозу”, давно відмінені і підкріплені об'єктивними даними про скорочення кількості військових штабів в Європі, військовослужбовців США, що дислокуються в Європі, з 300 до 100 тисяч чоловік і т. д. Навіть в роки реального протистояння США далеко не завжди могли безапеляційно розпоряджатися своїми союзниками. Наприклад, Франція в 1966 р. вийшла з військової частини структур НАТО,

зберігши лише позицію спостерігача у військово-штабному комітеті, а не голосуючого учасника. З території Франції були виведені всі іноземні військові підрозділи. Коли подібні ідеї прозвучали в ході подій в Угорщині в 1956 р., і Чехословаччини в 1968 р., це закінчилося введенням радянських військ до Угорщини і військ ОВД до Чехословаччини.

У сучасному світі вже не існує прямої військової загрози для НАТО подібної до т. зв. “радянської”. Це відбувається тому, що в світі поки немає іншої рівновеликої військово-політичної і економічної структури. Сучасні загрози міжнародної безпеки набагато складніші, гостріші і тому менш доступні для усунення. Це такі загрози, як міжнародний тероризм, неконтрольоване розповсюдження технологій виробництва ядерної зброї, громадянські конфлікти, епідемії, екологічні катастрофи, які спричиняють хвилі нелегальної еміграції і зростання злочинності. До сучасних загроз безпеки відносяться більшою мірою елементи т. зв. “м’якої” безпеки. Крім названого — це наркоторгівля, расова і релігійна нетерпимість (ґрунт для екстремізму), соціальна несправедливість. Навіть відсутність стійких демократичних інститутів і цивільного суспільства часто сприймається як загроза безпеки, у тому числі і країнам-членам НАТО, тому що чим менш прозоре суспільство, тим менш передбачувана така держава на міжнародній арені. Немає ніяких гарантій, що там не з’являться бази міжнародних терористів, новий амбітний диктатор, який захоче проводити етнічні чистки серед своїх громадян або отримає доступ до ядерної зброї.

У роки “холодної війни” ці сюжети увідходили на другий план і поступалися місцем т. зв. питанням “жорсткої” політики в рамках глобального протистояння. В першу чергу це перспективи повномасштабної війни між НАТО і ОВД із застосуванням ядерної зброї, що привело б не тільки до руйнування Європи, але і до загибелі всього живого на землі. Проте по такому питанню сторони, при всій антипатії один до одного, просто вимушені домовлятися. Тепер адекватного учасника розмови немає. Країни, що прагнуть до забезпечення своєї безпеки, а це в першу чергу ті, кому є що захищати (світове економічне лідерство, високий матеріальний рівень своїх громадян, демократичні свободи), знаходяться в майже хаотичному пошуку методів і форм реакції на нові її виклики. Цей пошук зовсім не ідеальний і не позбавлений серйозних помилок. Проте не викликає сумніву, що тільки пошук колективної системи безпеки, об’єднання зусиль багатьох держав може допомогти в подоланні нових викликів безпеки.

Структура НАТО, де ключові рішення ухвалюються тільки одногосно і кожна країна, навіть проголосувавши “за”, вирішує самостійно, направляти чи ні свої озброєні сили в зону конфлікту, виявилася не ідеальною, але найефективнішою і здібнішою до дії зі всіх існуючих. Країни НАТО дійшли висновку, що усувати загрози необхідно в місці їх зародження. Всі військові операції НАТО (в Афганістані, Судані, на Середземному морі), що нині проводяться, проводяться згідно резолюції Ради Безпеки ООН, а значить, не оспорюються ні Росією, ні Китаєм. Тому посилення ефективності міжнародних структур, що займаються проблемами міжнародної безпеки, таких як ООН, ОБСЄ, НАТО, ЄС, не тільки формуватиме систему

стримування загроз, але і придушуватиме прагнення окремих держав самостійно вирішувати проблеми війни і миру.

Сучасні процеси європейської та євроатлантичної інтеграції та формування нової системи європейської безпеки є одними із найвагоміших в розвитку міжнародних відносин в Європі. Це стосується не тільки країн — членів ЄС та НАТО, а також всіх країн континенту. За минулі 1990-ті роки розвиток інтеграційних процесів в Європі досяг значних результатів, здійснивши реальний перехід у політичну та міжнародну площину, де все більше уваги приділяється питанням європейської безпеки та оборони. На теперішній час практично всі країни Центральної та Східної Європи висловили своє бажання приєднатися до ЄС, а більшість з них вже це зробили у 2004 році. Після розширення ЄС перетворюється на потенційно значно більшу економічну та політичну силу в світі, яка тяжіє до активної ролі у партнерстві з НАТО до вирішення проблем європейської безпеки.

Проблеми зовнішньополітичного спрямування України об'єктивно мають не тільки внутрішнє підґрунтя, але значною мірою залежать від регіонального самовизначення. Спроби України брати участь у процесах євроатлантичної інтеграції є цілком почутливими, тому що їх успіх залежатиме не тільки від загальної модернізації українського суспільства, а від ставлення різних верств населення безпосередньо до НАТО. Недостатня обізнаність населення в питаннях європейської та євроатлантичної інтеграції є загально відомою, і на жаль, суттєвих зрушень за останній час практично не відчувається. Особливо це помітно на сході та півдні країни, зокрема в Одесі та Одеській області, що підтверджували дослідження фахівців Центру міжнародних досліджень та Інституту соціальних наук Одеського національного університету.

Проведене нами ще на початку 2004 року дослідження оцінки населенням процесу європейської та євроатлантичної інтеграції України виявило кілька основних моментів. Більше половини населення ставиться позитивно щодо можливого входження України до ЄС, причому цю ідею підтримують як молодь, так і люди похилого віку.

За ставленням до НАТО населення розбивається на кілька груп: найвизначеніша група — 28% респондентів ніяк не визначила своє ставлення до НАТО, інша, трохи менша група — 22% населення розглядає НАТО як “пережиток холодної війни”. Дві рівні за кількістю групи респондентів — по 21% — розглядають НАТО з протилежних позицій: як “агресивний блок” та, навпаки, як “гарант безпеки у Європі”. До НАТО як до гаранту небезпеки України ставляться лише 6% населення.

Більше половини населення не підтримує вступу України в НАТО (з них 19% вважають, що потрібно утриматися від цього у найближчі роки, стільки ж вважають, що слід вступити в ЄС, але не в НАТО). Вступ України в НАТО підтримує 21% населення. Серед негативних наслідків вступу в НАТО більшість населення — 63,5% — бачить в загрозі втягування України до конфліктів. Для половини населення негативним є можливість появи військових баз НАТО на терені України. Для ледь менше половини населення — 45,2% — вступ до НАТО означає високі воєнні витрати. Для

треті респондентів — 34,1% — вступ в НАТО призведе до конфлікту із Росією. Значно меншу частину населення турбує можлива втрата суверенітету (лише 15,7%) та зниження рівня безпеки (14,9%). Знов таки велика частина населення — 35,3% — взагалі не знає, які наслідки можуть бути для України від вступу в НАТО.

Проведене дослідження показало, що більше половини респондентів не знають відповідних умов для вступу України до НАТО. Лише 11% знать ці умови, а 36% мають хоч якусь уяву. Таким чином, це регіональне дослідження оцінки населенням процесу європейської та євроатлантичної інтеграції України підтвердило, що велика частина населення зовсім не орієнтується у геополітичному курсі України [1, 95].

З нашого погляду, ці дані, на жаль, не втратили своєї актуальності, принаймі загальна динаміка по суті зберігається. Тому саме важливим напрямком для вирішення вказаної проблеми є поєднання наукової та освітнянської діяльності в галузі європейської та євроатлантичної інтеграції. Професійне тренування молодих дослідників та викладачів ВНЗ розглядається як змістовний та довгостроковий внесок в підготовку українського суспільства до адекватного сприйняття ЄС, НАТО та сучасних проблем європейської інтеграції та безпеки.

Якщо ми подивимося на динаміку змін НАТО-орієнтації в громадській думці, то побачимо її майже позитивний характер. Якщо в 1999 році тільки 3% наших респондентів — одеситів підтримували цей зовнішньополітичний курс, то в 2003 році таких вже стало 8% (малюнок 2), а в 2005 році кількість тих, хто бажає підтримати на референдумі членство України у Північноатлантичному альянсі — 14% (малюнок 3).

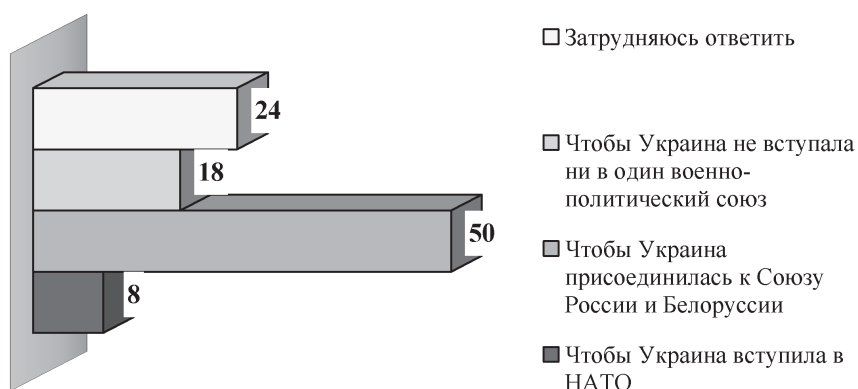
Збільшення майже у п'ять разів числа прибічників НАТО-орієнтації за 6 років — більш ніж позитивна динаміка утвердження в громадській думці базового принципу зовнішньополітичної стратегії України. Однак з нашої точки зору, така швидкість не стільки повинна викликати оптимізм і стимулювати “кавалерійську атаку” за швидке і безумовне захоплення цієї орієнтації громадською думкою, скільки насторожувати і запитувати. Не є мотивом такого руху вгору своєрідна “непозитивна” вказівка: від (чи проти) “антидемократизму” радянського тоталітарного режиму до (чи за) “демократію”, “права” і “свободи” громадян — тому світлому далекому, провідником якого виступає НАТО і є його вартовим. Мова в даному випадку йде про те, наскільки створення “страшного”, “трагічного” міфу про радянське минуле і конструювання, ствердження міфу про “радісне” майбутнє може бути ресурсом закріплення і розширення прибічників НАТО-орієнтації. Чи не призведе така “більшовицька” міфотворчість до розсіювання і втрати цього вектора зовнішньополітичної стратегії держави?

Прибічники НАТО-орієнтації, відповідаючи на ці питання, можуть заперечити, що у даного курсу є запас міцності. Майже четверта частина опитаних нами одеситів в 1999 році (див. таблицю 1.1) і майже така ж кількість тих, хто відповів нам у листопаді 2005 року, вважає, що народу України краще було б в складі Євросоюзу (таблиця 3).

Таблиця 1.1

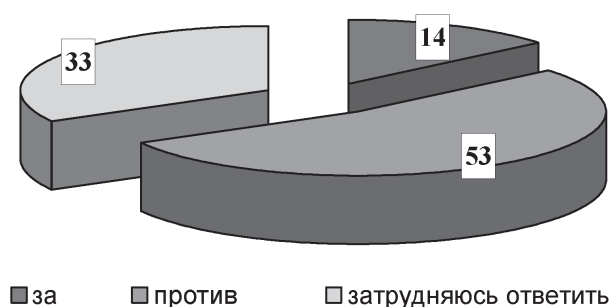
Якою б хотіли б Ви бачити в найближчому майбутньому Україну?	Масив 1 %
в складі відродженого СРСР	18
в союзі Росія — Білорусія	9
в союзі з Росією	5
активною учасницею СНД	8
у співтоваристві європейських держав	24
членом НАТО	3
поза будь-якими союзами	4
незалежною самостійною державою	20
Не можу відповісти	9

Малюнок 2: Як Ви вважаєте, що було б кращим? (Масив 2, %)

Визначення національних пріоритетів

Малюнок 3: Як би Ви проголосували на референдумі про вступ України до НАТО? (Масив 3, м. Одеса, %)

Прогноз результатів референдуму

Справді, якщо затвердити в громадській думці таку позицію, що НАТО є інституцією, що скріплює європейську систему безпеки, то можливе збільшення прибічників НАТО-орієнтації ще на 10%. Однак сьогодні діяльність НАТО пов'язується тільки з політикою, яку проводять США, і меншою мірою з політикою Євросоюзу. Коротше кажучи, в громадській

думці НАТО — це виключно американська організація, а не європейська. А відношення до Сполучених Штатів у наших респондентів аж ніяк не позитивне: лише 2% опитаних вважають американський шлях розвитку України кращим за інші (див. таб. 4).

Таблиця 3

На Ваш погляд, в якому союзі було б краще жити народу України?	Масив 4 %
безумовно в Європейському Союзі	4
швидше в Євросоюзі	23
швидше в союзі з Росією і Білорусією	59
безумовно в союзі з Росією і Білорусією	14

Таблиця 4

Якому шляху розвитку України Ви надаєте перевагу?	Масив 3, м. Одеса, %
СНД	30
Росія	27
Євросоюз	21
США	2
не можу відповісти	20

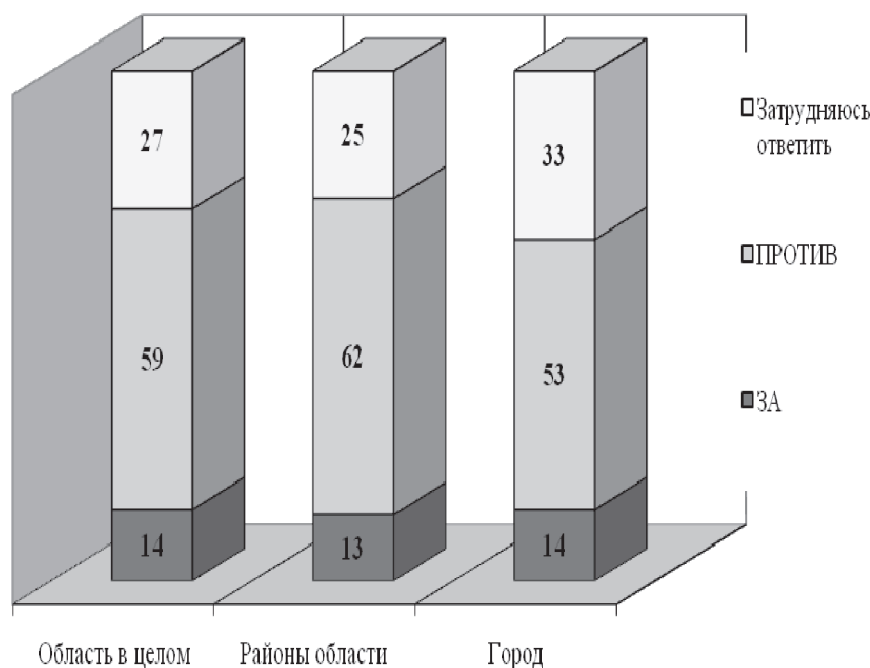
Якщо ми скорелюємо відповіді на два питання — “Якому шляху розвитку України Ви надаєте перевагу?” і “Якщо б найближчим часом відбувся референдум з питання вступу України до НАТО, як би Ви проголосували?”, то виявляється, що тільки 38% європа-орієнтованих респондентів готові проголосувати за вступ України до НАТО; при цьому 34% європа-орієнтованих респондентів — проти.

З нашої точки зору, необхідно звернути увагу ще на одну частину європа-орієнтованих респондентів: тих, які або не братимуть участі в референдумі, або “не можу відповісти” — таких загалом 38%. Чи можна їх зараховувати до ресурсного потенціалу НАТО-орієнтації? Певним чином — так, якщо європейськість НАТО буде представлена більш рельєфно, якщо крім мілітаристської мети існування НАТО буде відображено і її політичні функції в загальній системі європейської безпеки. Насправді такий високий процент “не можу відповісти” серед європа-орієнтованих респондентів примушує визнати, що Північноатлантичний альянс є для цієї частини українців своєрідним “темним конем”. Якщо Європа *per se* з її багатими демократичними традиціями і гуманітарним способом прийняття рішень є очевидним і наглядним присутнім зразком, до якого потрібно спрямовувати свої дії чи корегувати, звертаючи увагу на цей зразок, то НАТО представляє себе або як пережиток “холодної війни”, або як “п’яте колесо” у злагодженій європейській машинерії. В зв’язку з цим навіть європа-орієнтовані респонденти не референдуму чекають, а роз’яснення, “що є НАТО?” і “яке місце цієї організації в системі “західних” інституцій?”.

Однак цей в цілому позитивний тренд закріплення НАТО-орієнтації може бути відкинутим — не реалізуватися. Справа в тому, що навіть європа-оріє-

нтація, судячи з відповідей наших респондентів, ще слабка. Тому “не можу відповісти” у відповіді на питання про референдум можуть не тільки відмовити в своїй підтримці НАТО-орієнтованому зовнішньополітичному курсу України, але і подумати про свою “проєвропейську” орієнтацію.

Малюнок 5. Як би Ви проголосували на референдумі з питання вступу України до НАТО (М_3, %)

Таблиця 6

На Ваш погляд, в якому союзі держав було б краще жити народу України?	Область в цілому	Райони області	Місто
Безумовно в Європейському Союзі	3	2	4
Швидше в Євросоюзі	16	11	23
Швидше в союзі з Росією і Білорусією	57	55	59
Безумовно в союзі з Росією і Білорусією	24	31	14

Зазначені дані свідчать, що місто відносно більше “проєвропейськи” налаштовано, і на сьогодні саме в містах необхідно закріплювати і в подальшому розширювати Європа- і НАТО-орієнтації [2, 36].

Автор виходить з того, що національним інтересам України відповідають процеси інтеграції в безпековій сфері, де головну роль в Європі грають ЄС, ОБСЄ і перш за все НАТО. Для повноцінного залучення до цих процесів потрібно виконати значний обсяг роботи. У військовій сфері треба докласти зусиль задля продовження військової реформи, наближення українських військових сил до сучасних стандартів. Політичні лідери держави повинні сформулювати об’єктивну, неупереджену позицію щодо майбутнього поглиблення співпраці України з НАТО та наслідків нашого можливого вступу до цієї організації, та довести цю позицію до населення. Населення

мало б підвищити свій рівень обізнаності з питань щодо історії, сутності та сучасного стану та характеру діяльності НАТО. Засоби масової інформації мають підвищувати свій рівень кваліфікації із цієї тематики, доносити більш якісну та об'єктивну інформацію до аудиторії. Зі свого боку науковці, викладачі мають покласти на себе як окрему, професійну відповідальність, так і завдання допомогти вирішенню вищезазначених цілей.

Звичайно, тематичне коло питань, що підлягають розгляду, не обмежується виключно взаємодією між Україною та НАТО. До аналізу треба додати вивчення загальної військово-стратегічної та політичної ситуації у сучасному євроатлантичному просторі, в тому числі і на пострадянському середовищі. Слід дослідити вплив останніх хвиль розширення НАТО та ЄС на українську безпеку. Особливої уваги заслуговує розвиток ситуації на регіональному рівні, тобто в площині подій у Центрально-Східній Європі, Південно-Східній Європі, Чорноморському регіоні тощо. На перспективу можна казати і про важливість дослідження досвіду НАТО останніх років, в тому числі її діяльності за межами так званої “традиційної” зони дії, перш за все в Афганістані.

При цьому необхідно звертати увагу як на класичні загрози та виклики, так і на модерні, м'які — міграцію, тероризм та інші. В наукових розробках мусимо акцентувати увагу на роль, яку відіграє втілення євроатлантичних цінностей в життя задля демократизації українського суспільства, — посилення демократичного контролю над військовою сферою та сферою безпеки, забезпечення прозорості військової політики та інше.

Напевно, для забезпечення свідомого, зваженого вибору в питанні інтеграції України до Альянсу слід поступово позбавлятися від штучних стереотипів, формувати толерантну, неупереджену атмосферу діалогу в суспільстві і серед державно-політичної еліти. Зрозуміло, останнє слово — за громадянами країни. Але це слово має бути сказаним на підставі об'єктивної, максимально повної, неупередженої інформації про переваги і недоліки приєднання до НАТО.

Література

1. Кузьмін Д. Регіональні виміри європейської та євроатлантичної інтеграції України: погляд з Одеського регіону. У співавторстві з І. Ковалем // Дослідження світової політики: Зб. наук. праць / Інститут світової економіки і міжнародних відносин НАН України. За ред. Є. Є. Камінського. — Київ. — 2004. — № 27. — С. 92–108.
2. Коваль І. М., Кузьмін Д. В., Дубовик В. А., Худенко А. В., Глебов С. В., Глебов В. В., Войтович О. І. Звіт про науково-дослідну роботу “Підготовка та проведення організаційно-аналітичних та науково-методологічних заходів з реалізації цільового плану Україна–НАТО в Одеській області та місті Одеса”, Міністерство освіти і науки України, Одеський національний університет імені І. І. Мечникова. УДК 327. 5:94(477,74), № держреєстрації 0107U011655. — Одеса. 2007. — 106 с.

Д. В. Кузьмин,

Центр международных исследований, кафедра международных отношений
Одесского национального университета имени И. И. Мечникова.

ул. Дворянская, 2, 65026. тел. 0482-68-72-84. denyskuzmin@ukr.net

ВЫЗОВЫ ЕВРОПЕЙСКОЙ БЕЗОПАСНОСТИ И СОВРЕМЕННАЯ РОЛЬ НАТО ДЛЯ УКРАИНЫ И МИРА

Аннотация

В данной статье рассматриваются современные политологические подходы к актуальным проблемам европейской безопасности, трансформации НАТО, сотрудничества Украины с НАТО. Материалом для статьи послужили также социологические исследования, посвященные изучению отношения населения Одесской области и г. Одессы к взаимоотношениям Украины с НАТО.

Показано, что в обществе существует значительная заинтересованность и одновременно неосведомленность о деятельности НАТО, его влиянии, сотрудничестве с Украиной, возможных перспектив вступления в организацию. В международных отношениях происходит постоянное обновление интеграционных форматов в обеспечении современных стандартов безопасности на основе изменений и усложнения вызовов международной безопасности.

Ключевые слова: международные отношения, международная безопасность, евроатлантическая интеграция.

D. V. Kuzmin,

Center for International Studies, Department of International Relations,
Odesa Mechnikov National University. 2, Dvorianska st. 65026.

tel. 0482-68-72-84. denyskuzmin@ukr.net

EUROPEAN SECURITY CHALLENGES AND CURRANT ROLE OF NATO FOR UKRAINE AND THE WORLD

Summary

This article examines modern approaches in political science on currant problems of European security, NATO's transformation, cooperation between Ukraine and NATO. The material for the article was also the sociological research on public opinion of population the Odessa region and Odessa city towards Ukraine's relations with NATO. We show that in society there is considerable interest and a lack of awareness on the activities of NATO, its impact, cooperation with Ukraine, prospects for possible joining the organization. In international relations occur continuously updated integration formats in providing modern security standards based on the changes and complications of the challenges of international security.

Key words: international relations, international security, Euro-Atlantic integration.